

ישיבת הקיבוץ הדתי

ב"ה, יום שלישי כ"ח אב תשפ"ג

לתלמיד הישיבה היקרים,

אנחנו מתחילים היום בלימוד סוגיות של עבדים. אני מבקש לשתף אתכם בתכניות הלימוד ובציפיות של צוות הר"מים מלימוד סוגיות אלו.

היססנו האם ללמוד סוגיות אלו, שכן הן נראות במבט ראשון כרחוקות מעולמנו המודרני הנאור אשר ביער את נגע העבדות מקרבנו. ברם, דומה שדווקא המודעות לתהליכי הגלובליזציה ולניצול של עובדים מהעולם השלישי על ידי העולם המערבי, מלמד שהנושא עדיין רלוונטי מאד. רבים מכם השתתפו בכנס האחרון של "במעגלי צדק", והיו שותפים למחאה כנגד עושי של עובדים בתוך מדינת ישראל. אנחנו מקוים כי ליבון סוגיות עבדים בבית המדרש ייעשה מתוך ניסיון כן לעמוד על העמדות של התורה ושל חז"ל בסוגיות של היחס בין החזק והחלש, וכי בסופו של לימוד הוא יביא לידי מעשה - לידי שותפות שלנו לתיקון חברתי. יצרנו קשר עם פעילים בתנועת "במעגלי צדק", ואנחנו מצפים לשיתוף פעולה עמם.

מובן, שעיקר עיוננו יהיה בתורה, במקורות חז"ל ובספרות הראשונים. ברם, ניטיב להבין אותם טוב יותר אם ניתן את דעתנו להבנת תופעת העבדות מהיבטים רחבים: הבנת עצם התופעה - מדוע יש עבדים; תולדות מוסד העבדות; הבנת מעמדו החוקי של עבד במערכות משפט אחרות, במיוחד אלו שיש לתורה ולחז"ל שיח ושיג עמם (חוקי עבדות במזרח הקדום ובאימפריה הרומית). פרספקטיבה רחבה זו תסייע בידינו גם ללבן את ההיבט ההגותי בליבון תשובה לשאלה שעסקו בה הוגים רבים - קיום מוסד העבדות בתורה, בעוד שהיא נראית לנו כמערכת לא מוסרית.

נפתח את עיוננו בלימוד של הפרשיות בתורה העוסקות בדיני עבדים. יש הרבה חומר במדרשי ההלכה ובפרשנים על פרשיות אלו. כך, שניחשף ללימוד מקראות ודרכי פרשנותן על ידי חז"ל וגדולי המפרשים. הרב מרדכי ברויאר הי"ו (ששהה עמנו בימים נוראים) הביא את פרשיות עבדים כהדגמה של "שיטת הבחינות" בפרשיות הלכתיות. כך שנקרית לפנינו ההזדמנות לבחון את יסודות שיטתו. את מירב עיוננו נקדיש ללימוד הסוגיות בקידושין, בדפים יד, ב עד כ,א. להלן טיוטת הצעה של הלימוד:

שבוע	נושאי לימוד
ט"ו בטבת	עיון בפרשיות בתורה, בפרשנות ובמדרשי הלכה. תחלת העיון בסוגיה יד, ב.
כ"ב בטבת	יד - טז. - עבד עברי נקנה בכסף. הסוגיה דנה באריכות בשאלה האם לומדים גז"ש שכיר שכיר. מרכז הדיון הוא בשאלת היחס בין הפרשה בבהר ובין הפרשה בראה.
כ"ט בטבת	טז. - עבד נקנה בשטר, דרכי יציאה של עבד - נושא מרכזי המלמד על טיב מעמדו האישי של עבד.
ז' בשבט	טז. - יז. - הענקה
י"ד בשבט	יז. - יח. "יש אם למקרא ולמסורת" - האם עבד עובד את ה' (משמעות הדיון האם מדובר ביחס אישי או ברכוש); השוואה בין עבד לאמה
כ"א בשבט	יח. - כ. - ייעוד
כ"ח בשבט	חזרה, נסכם בפאנל על זכויות עובדים בישראל, ובדיון על ביעור עבדות מקרבנו.

ישיבת הקיבוץ הדתי

ב"ה, יום שלישי כ"ח אב תשפ"ג

במסגרת "בין קודש לחול", אנחנו מתעתדים להרחיב את הבנתנו את הנושא באמצעות הקרנת סרט על עבדות.

אני מזמין תלמידים בעלי רעיונות נוספים לגשת אלי ולדון במשותף בדרכים נוספות ללימוד הסוגיות. אשמח במיוחד לרעיונות לדרכים של תיקון חברתי שאנחנו נהיה שותפים להם.

בתקווה ללימוד פורה, משמעותי ורחב היקף,

מאיר אליהו ליכטנשטיין